

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Кваліфікаційна робота
бакалавра

з теми: **«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти,
Т1-В20z групи
спеціальності: 242 Туризм
за ОПП «Туризмознавство»
заочної форми навчання
Ольга КОНДРАТЮК

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент кафедри
туризму та готельно-ресторанної справи
Богдана ОПРЯ

Рецензент:
Кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Володимир Лисак

Кам'янець-Подільський – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	6
1.1. Основні тенденції розвитку міжнародного ринку туристичних послуг.....	6
1.2. Європейський регіон у міжнародній системі туристичних послуг.....	16
РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	23
2.1. Чинники розвитку туризму в центральноєвропейських країнах.....	23
2.2. Конкурентні переваги країн регіону на ринку туристичних послуг.....	32
2.3. Засоби інтеграції країн Центральної Європи в світовий туристичний ринок.....	35
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ.....	39
3.1. Проблеми розвитку туризму в країнах регіону.....	39
3.2. Роль провідних туристичних підприємств країн регіону у просуванні туристичного продукту на міжнародний ринок.....	44
3.3. Стратегічні напрямки і перспективи розвитку туризму в регіоні.....	48
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми. Економічне та соціальне значення туризму в сучасних умовах полягає у сприянні розвитку економіки та підвищенні престижу країни. Світовий туризм охоплює практично всі країни, але їхнє місце на ринку туристичних послуг значно відрізняється. Це залежить від наявності туристичних ресурсів, доступності, розвиненості інфраструктури, якості турпродукту та його просування на ринку, а також безпеки подорожей.

Серед європейських субрегіонів лідируюче місце у розвитку туризму займає Центральна Європа. Цей субрегіон характеризується різноманітністю країн, пропонованим туристичним продуктом та традиціями гостинності. До цього регіону відносяться дев'ять різних країн, географічно розташованих між Балтійським і Середземним морями (Австрія, Чехія, Угорщина, Німеччина, Польща, Словаччина, Ліхтенштейн, Словенія та Швейцарія). Кожного року ці країни викликають все більший інтерес туристів з усього світу, що створює потребу в розширенні туристичних послуг, різноманітних туристичних напрямків та більш ефективному використанні туристичного потенціалу цих країн.

Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку туризму в країнах Центральної Європи є актуальним з огляду на ряд складових. Країни Центральної Європи займають важливе географічне положення і мають багатий культурний спадок та розмаїття природних ландшафтів, що приваблюють подорожуючих. У цих країнах спостерігається активний розвиток туристичної інфраструктури, що створює нові можливості для розвитку туризму. Також важливо вивчити вплив пандемії COVID-19 на туризм у цьому регіоні і визначити стратегії відновлення сектору. Центральна Європа є популярним напрямком для туристів завдяки історичним пам'яткам, культурним заходам, кулінарним традиціям та природним ресурсам. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку туризму в цьому регіоні допоможе вирішити стратегічні завдання, зокрема збереження

культурної спадщини, створення сталої інфраструктури та залучення інвестицій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дипломна робота бакалавра виконана у контексті тематики, яку розробляє кафедра туризму та готельно-ресторанної справи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Мета роботи – дослідити тенденції, проблеми і перспективи розвитку туризму в країнах Центральної Європи та запропонувати шляхи вирішення визначених проблем в регіоні.

Для досягнення мети дослідження були сформульовані такі **завдання**:

- дослідити теоретичні основи розвитку міжнародного туризму;
- визначити позицію Європейського регіону на міжнародному ринку туристичних послуг;
- проаналізувати чинники, що сприяють розвитку туризму в Європейському регіоні;
- виявити конкурентні переваги країн Центральної Європи у сфері туризму;
- дослідити проблеми, з якими стикаються країни Центральної Європи щодо інтеграції на міжнародному туристичному ринку;
- визначити шляхи оптимізації туризму для привернення уваги до країн Центральної Європи на міжнародному туристичному ринку.

Об'єкт даного дослідження: міжнародний ринок туристичних послуг.

Предмет дослідження: стан та перспективи країн Центральної Європи на міжнародному туристичному ринку.

Методи та методологія дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, порівняння, а також статистичний та картографічний аналіз. Методи аналізу та синтезу використовувалися для дослідження компонентів рекреаційно-туристичного потенціалу країн Центральної Європи. Метод порівняння застосовувався для зіставлення туристичних потоків за період 2018-2023 років. Статистичний

аналіз використовувався для оцінки динаміки та структури міжнародного туристичного ринку. Картографічний метод був застосований для визначення географічного розташування регіону Центральної Європи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що їх можна використати у практичній діяльності фахівців туристичної сфери, а також у навчальному процесі під час вивчення таких дисциплін, як «Туристичне країнознавство», «Географія туризму», «Туроперейтинг», та інші.

Структурно робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Елементи наукової новизни роботи полягають у вивченні теми, яка ще недостатньо досліджена. Зокрема, було охарактеризовано основні тенденції розвитку міжнародного ринку туристичних послуг, виявлено чинники розвитку туризму в центральноєвропейських країнах, з'ясовано проблеми розвитку туризму в країнах регіону, окреслено стратегічні напрямки і перспективи розвитку туризму в регіоні.

Апробація результатів дослідження здійсненна шляхом обговорення її основних положень на кафедрі туризму та готельно-ресторанної справи, а також через виголошення її окремих положень на студентській науковій конференції навесні 2024 р.

Публікації. Окремі тези та напрацювання кваліфікаційної роботи були сформульовані у статті «Особливості європейського регіону у міжнародній системі туристичних послуг», поданій до друку за матеріалами зазначеної конференції.

Структура роботи визначена метою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 56 сторінках. Загальний обсяг роботи – 63 сторінки. Список використаних джерел налічує 58 позицій.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження, проведеного у рамках виконання дипломної роботи, дозволили сформулювати такі висновки.

Європа є одним з найважливіших макрорегіонів у світі з погляду туризму на сучасному етапі. За особливостями розвитку туризму, ресурсною базою та формуванням туристського попиту, Європа поділяється на різні субрегіони, такі як Західна Європа, Південна Європа (Середземноморська), Центральна і Східна Європа, Північна Європа. Кожен з цих субрегіонів, в свою чергу, має свої власні туристичні райони.

Країни Східної та Центральної Європи привабляють 20% від загальної кількості іноземних туристів у Європейському туристичному регіоні. Серед лідерів за кількістю в'їзних туристів виділяються Російська Федерація (24,6 млн. туристів), Польща (19,6 млн. туристів), Угорщина (17,2 млн. туристів) та Україна (14,2 млн. туристів).

Термін «Центральна Європа» і визначення країн, що входять до цього регіону, є об'єктом дискусій як на рівні історії країн цього регіону, так і на глобальному рівні. У нашій роботі до цього туристичного району включено 14 різних країн, які утворюють територіальний масив між Західною та Східною Європою, розташований від Балтійського до Чорного та Адріатичного морів. Країни Балтії (Латвія, Литва, Естонія), що активно інтегрувалися з Центральною Європою у 90-ті роки, також розглядаються в межах цього регіону.

У нашому дослідженні основна увага була зосереджена на країнах, що входять до так званої Вишеградської четвірки – Польщі, Чехії, Угорщини і Словаччини. Факторами, що сприяли розвитку туризму в цих країнах, були їх історичні, природно-географічні, історико-культурні та соціально-економічні особливості. Рішучою подією для подальшого розвитку туризму у країнах Вишеградської групи став їх вступ до Європейського Союзу.

Аналіз даних про міжнародні туристичні прибуття та доходи від міжнародного туризму показує значне збільшення міжнародних туристичних

прибуттів у всіх досліджуваних країнах. Наприклад, за період з 2011 по 2019 рік кількість туристів, що відвідали Чехію, зросла на 59%, в Угорщину – на 66%, в Польщу – на 47,6%, а в Болгарію – на 47%. Це призвело до зростання доходів від міжнародного туризму. У Чехії цей приріст був незначним за цей період (лише на 3,9%), але для інших країн це значно більше: для Польщі – 46,6%, для Словаччини – 43,3%, для Угорщини – 23,1%.

Аналіз динаміки індексу конкурентоспроможності подорожей та туризму вказаними країнами показує різні тенденції змін. Польщі вдалося значно покращити свою туристичну конкурентоспроможність: з 58-го місця у 2009 році вона піднялася до 49-го місця у 2011 році і до 42-го місця у 2019 році. З іншого боку, для Чехії, Угорщини та Словаччини спостерігається погіршення ситуації з конкурентоспроможністю у сфері подорожей та туризму: Чехія втратила свої позиції з 26-го місця у 2011 році до 38-го місця у 2019 році, Угорщина зазнала зниження на 10 позицій і посідає 48-ме місце у 2019 році, а Словаччина зійшла з 46-го місця на 60-те місце.

У досліджуваних європейських країнах створені спеціалізовані державні структури для керування туристичною індустрією. В усіх цих країнах такі структури підпорядковані відповідним профільним міністерствам: угорське агентство з туризму функціонує під Міністерством національного розвитку; департамент туризму у Польщі опікується Міністерством розвитку; управління туризмом управляється Міністерством регіонального розвитку; департамент туризму відповідає перед Міністерством транспорту та будівництва.

Крім того, у всіх цих країнах існують спеціалізовані структури, що діють у галузі туризму. Наприклад, у Чехії та Словаччині створені конвенційні бюро, які спрямовані на просування конгресного туризму. В Чехії працює Інститут туризму, який відстежує розвиток та тенденції туризму в країні та за кордоном, співпрацює з академічною сферою та оцінює діяльність Агентства для розвитку туризму в Чехії. Угорщина має Національний туристичний інформаційний центр, який відповідає за

моніторинг показників у секторі розміщення, розробку стратегій, планування та реалізацію кампаній, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності галузі та оцінку їх ефективності.

Для підтримки та розвитку туризму у відповідних країнах владні органи проводять різноманітні важливі заходи, спрямовані на покращення туристичної інфраструктури, підтримку окремих секторів туризму та проекти, спрямовані на підвищення іміджу країн тощо.

У дослідженні були проаналізовані проблеми, що ускладнюють розвиток туристичної галузі в кожній з центральноєвропейських країн, і було виділено загальні тенденції. Основними проблемами цих країн були: недостатній розвиток туристичної інфраструктури та низький рівень сервісу, які не відповідали сучасним міжнародним вимогам та стандартам, що прийнятим у Європі; конкуренція з іншими туристичними країнами регіону, такими як Греція, Туреччина, Кіпр, Мальта, Єгипет, Іспанія тощо.

Кілька років тому світ стикнувся з загальною проблемою пандемії COVID-19, що за приблизними підрахунками обернулося зниженням прибутків у сфері туризму на 80 мільярдів доларів. Незважаючи на це, в досліджуваних країнах основними стратегічними напрямками розвитку туристичної галузі є зосередження на розвитку культурно-пізнавального туризму. Цей напрямок базується на великому інтересі до історико-культурного потенціалу, який включає численні пам'ятки архітектури, історії, літератури, археології, участь у святкуваннях, фестивалях, обрядах тощо. Саме цей вид туризму був визнаний експертами Всесвітньої туристичної організації одним із п'яти найперспективніших напрямків розвитку туризму у XXI столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіна Н. І. Аналіз рейтингу конкурентоспроможності країн у галузі міжнародного туризму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №3. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/08.pdf> (дата звернення 12.03.2024).
2. Борисюк О. А. Географічний регіон як об'єкт туристичного маркетингу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія*. 2019. Вип. 4 (74). С. 23-31.
3. Борисюк О.А. Ukrainian tourist market monitoring. *Авіація у ХХІ столітті: Восьмий Всесвітній конгрес, 10-12 жовтня 2018 р.:* тези доп. Київ: НАУ, 2018. С. 10-17.
4. Борисюк О.А. Деякі особливості географічного підходу до вивчення регіонального туристичного ринку. *Авіа-2015 : XII міжнародна науково-технічна конференція, 28-29 квітня 2015 р. :* тези доп. Київ: НАУ, 2015. С. 34-39.
5. Борисюк О.А., Дудник І. В., Заря І. В. Особливості застосування суспільно-географічної методології до вивчення регіональних туристичних ринків. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія*. 2015. Вип. 1(63). С.20-23.
6. Борисюк О.А., Дудник І. М. Суспільно-географічні аспекти управління регіоном. *Часопис соціально-економічної географії: зб. наук. праць*. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. Вип.18 (1). С.94-98.
7. Букало Н. В. Особливості розвитку туризму в країнах Північної Європи. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153586346.pdf> (дата звернення 10.03.2024).
8. Воскресенський В. Ю. Південно-Східна і Північна Африка. URL: https://tourlib.net/books_tourism/voskresensky232.htm (дата звернення 2.04.2024).
9. Власов Є. І., Сардак С. Е. Розвиток індустріального туризму в

- Європі. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/sardak2.htm (дата звернення 06.03.2024).
10. Вакуленко Ю. С. Виокремлення тенденцій європейського туризму. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/vakulenko.htm (дата звернення 08.04.2024).
11. Гаврилюк С.П. Соціально-економічна природа та особливості ринку туристичних послуг. *Ресторанне господарство і туристична індустрія у ринкових умовах*. 2014. №2. С.199-203.
12. Гусарова К. О. Географічний аналіз впливу природно-ресурсного потенціалу на розвиток туристичної сфери Швеції. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/gusarova.htm (дата звернення 11.04.2024).
13. Данільєва Ю. Г., Рєзвіна Є. В. Міжнародні моделі реалізації туристичної політики. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/daniljeva.htm (дата звернення 09.04.2024).
14. Дехтяр Н. В. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25921/1/Mono_final.pdf (дата звернення 15.04.2024).
15. Дудник І.М., Борисюк О.А. Регіональні системи туристичних послуг: методологічний аспект. *Регіон 2019: стратегія оптимального розвитку: міжнародна науково-практична конференція*, 16-17 жовтня 2019 р. Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2019 р. С.26-29.
16. Довбенко О. М. Спеціальні економічні зони туристсько-рекреаційного типу: світовий досвід. *Ефективні інструменти сучасних наук*. 2017. Том 1. С. 61-63. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/dovbenko1.htm (дата звернення 10.04.2024).
17. Єрмаченко В. Є., Дехтяр Н. А. Дослідження світового та регіональних туристичних ринків : конспект лекцій. Харків: ХНУ,

2011. 240 с.
18. Зайцева В. М. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/FViS-2012-2/055-65.pdf> (дата звернення 22.03.2024).
  19. Заблоцька Р. О. Кон'юнктура світового ринку послуг : навч. посіб. Київ: нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2017. 303 с.
  20. Заячківська Г.А. Тенденції розвитку світового туристичного ринку. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/13605/1> (дата звернення 07.04.2024).
  21. Капрусь О. В. Основні напрямки діяльності всесвітньої туристичної організації у контексті сприяння сталому розвитку туризму. *Гілея*. 2018. №7 8. С. 369-373. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kaprus.htm (дата звернення 09.04.2024).
  22. Крат Ю. О. Основні види та центри туризму в Японії. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/11254/1/Krat%20Y.%20%D0%9E..pdf> (дата звернення 08.04.2024).
  23. Країни Європейського туристичного регіону. URL: <http://www.studall.org/all4-367.html> (дата звернення 10.04.2024).
  24. Козловський Є. В., Яцюк І. А. Стратегічні напрями розвитку світової туристичної галузі в умовах цифрової економіки. *V Міжнародна науково-практична конференція-фестивалю «Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації»*. Київ: КНУКіМ, 2022. С. 230-233. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kozlovsky4.htm (дата звернення 14.04.2024).
  25. Куба. URL: <https://ru.knoema.com/atlas/%d0%9a%d1%83%d0%b1%d0%b0> (дата звернення 21.04.2024).
  26. Леміш К. М., Бабіна Н. І., Швачко В. А. Дослідження тенденцій розвитку міжнародного туризму. URL:

- http://bses.in.ua/journals/2020/60_1_2020/4.pdf (дата звернення 01.04.2024).
27. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. Київ: Альтерпрес, 2002. 232 с.
28. Національна система туристичної статистики. URL: https://nto.ua/nsts_analytics_ua.html (дата звернення 25.03.2024).
29. Ожема С.В. Досвід розвитку туризму у Словацькій Республіці. URL: <http://www.viem.edu.ua/konf10/art.php?id=0209> (дата звернення 10.04.2024).
30. Підгорний А. З., Милашко О. Г. Статистика туризму. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2631/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83.pdf> (дата звернення 23.04.2024).
31. Передало Х. С., Сачук М. О. Основні критерії розвитку міжнародних туристичних послуг. *Збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи»*. Львів: МАУП, 2016. С.94-96. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/peredalo.htm (дата звернення 15.03.2024).
32. Побоченко Л.М. Тенденції та проблеми розвитку національного ринку туристичних послуг в умовах інтеграційних процесів. *Тенденції, проблеми і перспективи розвитку національного ринку туристичних послуг: регіональний аспект*. Матеріали всеукраїнської наук.конф. Київ: НАУ, 2017. С.264-271.
33. Розвиток туризму у Європі: показники окремих територіальних субринків Європи. URL: <http://tourism-book.com/books/book-18/chapter-1239/> (дата звернення 15.04.2024).
34. Смаль І. В. Ресурси Азійсько-Тихоокеанського туристичного регіону. URL: https://tourlib.net/books_ukr/smal22.htm (дата звернення 31.03.2024).

35. Савченко І. А. Вплив тероризму та військових дій на міжнародний туризм. *Матеріали II Міжнар. Наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми країнознавчої науки»*. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. С. 123-127. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/savchenko4.htm (дата звернення 17.04.2024).
36. Теоретико-методологічні основи дослідження ринку. URL: http://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp14.htm (дата звернення 19.04.2024).
37. Ткачук Л. М. Вплив політичної нестабільності на розвиток туристичної дестинації. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/43290>
38. ТНК в готельному господарстві. URL: <https://studfile.net/preview/2299597/page:86/> (дата звернення 30.03.2024).
39. Тонкошкур М. В. Міжнародний туризм. Харків: ХНУМГ, 2013. 126 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/16423929.pdf> (дата звернення 04.04.2024).
40. Топорницька М. Я. Вплив світової пандемії COVID 19 на туристичні потоки міжнародного в'їзного і виїзного туризму. *Матеріали Міжн. Наук.-практ. конф. «Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення»*. Львів: ЛТЕУ, 2021. С.174-175. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/topornycka4.htm (дата звернення 11.04.2024).
41. Туристичні ресурси країн Центральної Європи. URL: http://studopedia.com.ua/1_364778_turistichni-resursi-kranoi-jevropi.html (дата звернення 08.04.2024).
42. Шикіна О. В., Гончаренко Я. Є., Козловський Р. С. Динаміка показників міжнародного туризму. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/27_2019_ukr/6.pdf (дата звернення 18.04.2024).

43. Шуканов П. В. Геоекономічні особливості формування глобального туристично-цивілізаційного простору. *Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Дозвілля та туризм у постнекласичній перспективі»*. Полтава: ПУЕТ, 2021. С. 79-88.. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/shukanov.htm (дата звернення - 08.04.2024).
44. Черяпкіна А. О. Особливості розвитку міжнародного туристського ринку в 21 столітті. *Матеріали конференції «Перспективні наукові дослідження»*. 2023. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/cheryapkina.htm (дата звернення 09.04.2024).
45. ЮНВТО. URL: <http://lvivmun.sii.org.ua/unwto/> (дата звернення 17.04.2024).
46. Які країни Середземномор'я чекають на українських туристів. URL: <https://shopping.nv.ua/ukr/puteshestviya-i-turizm/vidpochinok-50174321.html> (дата звернення 22.04.2024).
47. International tourist arrivals up 4% in the first half of 2019. URL: <http://media.unwto.org/press-release/2019-09-26/international-tourist-arrivals-4-first-half-2019> (дата звернення 09.04.2024).
48. Overtourism? Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions, Executive Summary, UNWTO, Madrid. URL: <https://doi.org/10.18111/9789284420070> (дата звернення 13.04.2024).
49. Seitz E., Wolf J. (Hrsg.): *Tourismusmanagement und-marketing*. - Landsberg/Lech, 1991. – 219 s. (дата звернення 25.03.2024).
50. Supporting Jobs and Economies through Travel and Tourism – A Call for Action to Mitigate the Socio-Economic Impact of COVID-19 and Accelerate Recovery. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284421633> (дата звернення 26.03.2024).
51. The Importance of Travel and Tourism. URL: file:///C:/Users/Alina/Downloads/EIR_2020_Importance_of_Travel_and

- [Tourism Info graphic.pdf](#) (дата звернення 27.03.2024).
52. Travel & Tourism Competitiveness Report 2020. URL: <http://gcr.weforum.org/ttci2020> (дата звернення 20.04.2024).
53. Trends in the development of international tourism in the current context of globalization. Editors: Jadwiga Ratajczak, Victoriia Tsytko. Collective Scientific Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. pp. 215
54. Tripadvisor. URL: https://www.tripadvisor.com/HotelsNear-g190454-d3831132-Anantara_Palais_Hansen-Vienna.html (дата звернення 19.04.2024).
55. UNWTO Tourism Highlights 2019 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>. International Tourism Highlights 2020 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (дата звернення 23.03.2024).
56. World Tourism Barometer January 2020. URL: <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020> (дата звернення 13.03.2024).
57. World Tourism Barometer May 2020. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/wtobarometereng.2020.18.1> (дата звернення 10.05.2024).
58. Worst Year in Tourism History With 1 Billion Fewer International Arrivals (2021). UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/news/2021-worst-year-in-tourism-history-with-1-billion-fewerinternational-arrivals> (дата звернення 11.04.2024).